

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА
ім. професора Г. І. Денисенка

УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ

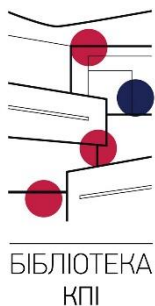
Стратегії розвитку бібліотек: від ідеї до втілення

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА
ім. професора Г. І. Денисенка

УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ

«Стратегії розвитку бібліотек: від ідеї до втілення»

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
6-7 грудня 2018 року

Київ – 2019

Редакційна колегія :
канд. наук із соц. комунікацій Оксана Миколаївна Бруй (головний редактор)
канд. іст. наук Ярослава Євгенівна Сошинська,
канд. наук із соц. комунікацій Євгенія Володимирівна Кулик

Автори статей :
В. В. Візнюк, Т. Ю. Гранчак, О. О. Листопад,
Т. М. Миськевич, М. О. Мірошніченко, Т. С. Опришко

Відповідальний за випуск :
канд. наук із соц. комунікацій Світлана Іванівна Барабаш

Комп'ютерна верстка :
Ірина Ігнатович

Стратегії розвитку бібліотек : від ідеї до втілення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 6-7 груд. 2018 р., м. Київ / М-во освіти і науки України ; редкол. : О. М. Бруй (голов. ред.), Я. Є. Сошинська, Є. В. Кулик ; відп. за вип. С. І. Барабаш. – Київ : Наук.-техн. б-ка ім. Г. І. Денисенка ; УБА, 2019. - 32 с.

ISBN 978-966-97740-5-7

Матеріали збірника містять доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції «Стратегії розвитку бібліотек : від ідеї до втілення» та присвячені висвітленню теоретично-методологічних аспектів та практичного досвіду бібліотек зі стратегічного управління.

Розраховано на керівників та провідних фахівців бібліотек, інформаційних, освітніх та соціокультурних установ.

***Наукові роботи друкуються в авторській редакції.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.***

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Оксана Бруй, канд. наук із соц. Комунікацій, директор Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Президент Української бібліотечної асоціації

Світлана Барабаш, канд. наук із соц. комунікацій, учений секретар Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», голова Секції з адвокації Української бібліотечної асоціації

Марина Друченко, заступник директора Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету України, «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» з наукової роботи

Світлана Зуєва, заступник директора Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету України, «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» з бібліотечної роботи

Олена Кобець, помічник директора з перспективного розвитку Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Євгенія Кулик, канд. наук із соц. комунікацій, завідувач відділу Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Ярослава Сошинська, канд. іст. наук, доцент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», виконавчий директор Української бібліотечної асоціації

Іна Юрик, директор Наукової бібліотеки Білоруського національного технічного університету, Голова Ради Білоруської бібліотечної асоціації

Зміст

Візнюк В. В. <i>Інтеграція університету в цифровий науковий простір: співпраця бібліотеки і вченого</i>	6
Гранчак Т. Ю. <i>Перспективи розвитку бібліотек у вимірі трансформаційних процесів сучасності</i>	10
Листопад О. О. <i>Створення комунікаційних політик: формування образу університетської бібліотеки за допомогою соціальних мереж і сайту</i>	13
Миськевич Т. М. <i>Специфіка формування інформаційної потреби сучасного користувача: інжиніринг інфопотреби</i>	20
Мірошниченко М. О. <i>Робота зі стародруками і виданнями XIX - поч. XX ст.</i>	25
Опришко Т. С. <i>Критерії ефективності інтернаціоналізації бібліотек: функціональний підхід</i>	28
Відомості про авторів	32

УДК: 378-057.4:027.7:021.3

Візнюк Валентина Василівна

Vizniuk Valentina Vasylivna

Одеса, Україна

Odesa, Ukraine

**Інтеграція університету в цифровий науковий простір:
співпраця бібліотеки і вченого**

**Integration of the University into the digital scientific space:
interaction of the library and a scientist**

***Анотація.** У статті порушується актуальна проблема інтеграції наукової діяльності вишів у цифровий науковий простір. Виділено етапи інтеграції досліджень учених у цифровий науковий простір. Розглянута співпраця бібліотеки і наукової спільноти університету.*

***Ключові слова:** цифровий науковий простір, учений, університет, бібліотека, наукометричні бази.*

***Annotation.** The article raises the actual problem of the integration of the university scientific activities into the digital scientific space. The stages of integration of the research of scientists into the digital scientific space have been highlighted. The interaction of the library and scientific community of the university has been considered.*

***Key words:** digital scientific space, scientist, university, library, scientometric bases.*

У 2018 році Постановою Кабінету Міністрів України затверджено Порядок проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності. Відповідно до цього Порядку державна атестація закладів вищої освіти буде проводиться за показниками кадрового складу закладу вищої освіти за науковим напрямом; показниками фінансування закладу вищої освіти за науковим напрямом; будуть враховані обсяг коштів, спрямованих закладом вищої освіти на придбання обладнання за науковим напрямом, кількість статей закладу вищої освіти за науковим напрямом у наукових виданнях (журналах), які індексуються у наукометричних базах даних Scopus та/або Web of Science, з використанням як додаткового показника для наукових напрямів значення коефіцієнтів впливовості зазначених журналів; кількість наукових видань (журналів),

засновником (співзасновником) яких є заклад вищої освіти, за науковим напрямом, які індексуються у наукометричних базах даних Scopus та/або Web of Science, кількість працівників закладу вищої освіти (за основним місцем роботи), які є членами редакційних колегій наукових видань (журналів), які індексуються у наукометричних базах даних Scopus та/або Web of Science.

Атестація запроваджується з метою визначення ефективності наукової діяльності університетів за науковими напрямами. Такий етап реформування наукової сфери України сприятиме покращенню рівня університетських досліджень та інтеграції наукової діяльності вишів у світовий простір (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Сьогодні для збереження конкурентоздатності вишу необхідно не лише публікувати нові наукові дослідження в журналах, що входять до наукометричних баз, а й набуті університетські дослідження інтегрувати в цифровий науковий простір. Під цифровим науковим простором ми розуміємо структуровану інформацію про результати досліджень і комунікації, що представлена у цифровому форматі та є доступною в глобальній мережі. Тобто сьогодення вимагає, щоб інформація про результати наукових досліджень була представлена на декількох платформах, а також повнотекстові документи повинні бути розміщені в університетському електронному архіві (репозитарії).

В умовах інноваційних перетворень бібліотека Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (далі – бібліотека Університету Ушинського) орієнтується на запити і потреби своїх користувачів. Сьогодні фахівці бібліотеки надають консультації та допомагають ученим користуватись наукометричною платформою Web of Science, здійснюють інформування користувачів щодо створення і наповнення власних наукових профілів (ResearcherID, Orcid), знайомлять науковців з перевагами наповнення повнотекстовими документами університетського електронного архіву (репозитарію).

Отже, ми виділяємо такі етапи інтеграції досліджень учених у цифровий науковий простір:

1. Створення і заповнення цифрових ідентифікаторів ученого (ResearcherID, Orcid);
2. Наповнення якісними повнотекстовими документами (doc або pdf) електронного архіву (репозитарію) університету;
3. Ознайомлення і використання публікацій, що представлені за тематикою дослідження на платформах Web of Science чи Scopus;

4. Публікація власних наукових здобутків у виданнях, що індексуються наукометричними базами Web of Science чи Scopus.

На цих етапах університетська бібліотека має надавати інформаційну і консультаційну підтримку, а також проводити для наукової спільноти майстер-класи з використання електронних ресурсів.

У бібліотеці Університету Ушинського зберігаються майже всі наукові видання університету. Фахівці бібліотеки мають досвід з оформлення бібліографічних показників відповідно до існуючих стандартів. Для заповнення цифрових наукових профілів необхідна інформація про матеріали дослідника, ці дані мають відповідати бібліографічним стандартам. Якісне наповнення профілів дослідників залежить від ефективної співпраці науковця і бібліотекаря, яка значно скоротить час на оформлення таких даних.

Бібліотека Університету Ушинського є основним виконавцем і координатором процесу створення та функціонування електронного архіву (репозитарію). Від якісного наповнення репозитарію залежить кількість переглядів і цитування документів архіву. Матеріал має бути цікавим за змістом і якісним за електронним форматом. Наукова публікація має бути в текстовому форматі (doc) або у форматі електронного документу (pdf), тобто не сканований варіант з низькою якістю зображення, а високоякісний документ з розпізнаним текстом. У кожного вченого університету має бути створена власна електронна колекція повнотекстових документів. Тільки кооперація вченого і бібліотекаря дозволить створити рейтинговий електронний архів (репозитарій) університету.

Наукометричні платформи містять реферативну інформацію про публікації. Є можливість аналізу даних за достатньо широким пошуком, можна виділити топові теми досліджень у різних галузях знань. Для отримання цікавої інформації за темою дослідження необхідно мати навички роботи в базах. Бібліотека Університету Ушинського організовує семінари, готує презентації та здійснює консультації з ефективного використання платформи Web of Science. Сьогодні пріоритетний напрям співпраці науковця і бібліотекаря – індивідуальні консультації щодо використання наукометричних платформ.

Для публікації власних наукових здобутків у виданнях, що індексуються наукометричними базами Web of Science чи Scopus, необхідно мати оригінальний дослідницький результат. Після отримання такого результату головне – не опублікувати його у хижачькому виданні. Необхідно враховувати, що журнали бувають відкритого і закритого типу, тобто мають різну політику публікації. На цьому етапі

науковець і бібліотекар можуть разом обрати на платформі перелік журналів із тематики дослідження. Такі напрацювання зроблять ефективним пошук і дозволять фахівцю бібліотеки створити базу журналів для публікації з напрямів дослідження університету.

Отже, інтеграція вишу до цифрового наукового простору вимагає певних змін у внутрішній політиці університету, тобто необхідна додаткова мотивація наукової спільноти. Сьогодні в Університеті Ушинського є певні напрацювання з цього питання, а саме: при поданні наукової публікації на Вчену раду університету для рекомендації її до друку автор надає повнотекстовий електронний примірник до бібліотеки, де ученому присвоюється цифровий ідентифікатор Orcid; керівництвом університету запропонована грошова винагорода за публікацію в журналах, що входять до платформ Web of Science чи Scopus.

У 2019 році для стимулювання процесу інтеграції університету в цифровий науковий простір заплановано такі заходи: науковий звіт ученого має враховувати кількість розміщених матеріалів в електронному архіві (репозитарії) університету, контракти науково-педагогічних працівників мають містити інформацію про цифрові профілі ученого ResearcherID, Orcid тощо.

Бібліотека Університету Ушинського готова співпрацювати з кожним науковцем університету задля збереження конкурентоздатності вишу на ринку освітніх послуг. Заповненні цифрові профілі вчених, наповнений електронний архів (репозитарій), використання наукометричних платформ покращать наукові здобутки вчених Університету Ушинського.

Список використаних джерел:

1. Міністерство освіти і науки України (2018). Науку в університетах оцінюватимуть за 7 напрямками, щоб найкращим надати базове фінансування – постанова Кабміну: <https://mon.gov.ua/ua/news/nauku-v-universitetah-ocinyuvatimut-za-7-napryamami-shob-najkrashim-nadati-bazove-finansuvannya-postanova-kabminu>.

УДК: 021:316.42](045)

Гранчак Тетяна Юріївна

Hranchak Tetiana

Київ, Україна

Kyiv, Ukraine

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК У ВИМІРІ
ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОСТІ
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF LIBRARIES
IN THE MEASUREMENT OF PRESENT TRANSFORMATIONAL PROCESSES**

Анотація. Стаття присвячена розгляду ключових векторів розвитку бібліотек в умовах становлення інформаційного суспільства, висвітленню трансформації комунікативної функції бібліотек як провідної в реалізації бібліотеками свого суспільного призначення в середовищі покоління Z. Зроблено висновок про те, що формування бібліотекою середовища для комунікації між користувачами створює підґрунтя для її функціонування як соціокультурного центру спільноти.

Ключові слова: бібліотека, спільнота практики, управління знаннями, інноваційна діяльність

Annotation. The article is devoted to the consideration of key vectors of the development of libraries in the context of information society formation, revealing of the transformation of communicative function of libraries as the leading in realisation of library main social purpose in environment of Z generation. It is concluded that the formation by library the space for communication between users creates the basis for its functioning as a socio-cultural centre of the community.

Key words: library, community of practice, knowledge management, innovative activity.

Бібліотечна справа і бібліотечна діяльність завжди перебували в діалектичному взаємозв'язку з процесами суспільних трансформацій, з одного боку відчуваючи на собі, з іншого – впливаючи на зміни соціального буття. При цьому ланкою, яка уможлиблює і підтримує цей зв'язок, є користувач, який, власне, й ініціює бібліотечну діяльність, мотивує до впровадження в бібліотечну практику інновацій. Логічним у цьому контексті є прагнення бібліотек надавати саме ті послуги і саме в такому форматі, які найбільше відповідатимуть користувацьким запитам.

Технології і охоплення – це фундамент, без якого сьогодні неможливе функціонування бібліотеки як інформаційної інституції. Разом з тим, враховуючи еволюціонування сучасного суспільства в інформаційне і далі – у суспільство знань, доцільно визначати перспективи і завдання для бібліотечного інституту, екстраполюючи на бібліотечну діяльність, крім географічного і технологічного, також виокремлені Ф. Уебстером (Webster, 1995) економічний, професійний, культурний підходи до трактування інформаційного суспільства.

Примітно, що згідно з даними Департаменту цифрових технологій, культури, медіа і спорту Великої Британії, серед семи пріоритетів, важливих для окремих користувачів і громад, яким сприяють бібліотеки, значаться культурне і творче збагачення, допомога кожному в повному розкритті власного потенціалу, більше здорове і щасливе життя, більше процвітання сильніші, більш стійкі громади (Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2017).

Водночас традиційні види бібліотечного обслуговування – документальне, фактографічне і концептографічне – хоча і створюють інформаційне підґрунтя для задоволення окреслених потреб, утім не можуть гарантувати, що користувач ефективно скористається цим підґрунтям для якісної зміни свого життя. Навіть створення для користувача інформаційної моделі проблеми не є гарантією того, що він зрозуміє таку інформацію, що він зможе реалізувати надані йому поради, адже в нього може бути брак відповідних навичок. Тож для бібліотек актуалізується завдання трансформації їх інформаційного потенціалу у знаннєвий потенціал користувачів.

Однією з відмінностей знання від інформації є те, що до питання "що" додається і питання "як". Я не лише володію інформацією (що?), а й можу щось реалізувати (як?). Я не лише знаю, що таке наукова стаття, а й можу її підготувати. Я не лише знаю, що таке субсидія і до кого треба по неї звертатися, а й можу звернутися. Я не лише знаю, що володію виборчим правом, а й можу ним скористатися, і т. п.

Сьогодні, зважаючи на зміну потреб користувачів, можемо констатувати тенденцію до виокремлення інноваційного виду бібліотечного обслуговування – знаннєвого, тісно пов'язаного з процесами управління знаннями, яке розуміється як створення умов для виявлення і продукування знань, необхідних у процесі діяльності, їх збереження і ефективного використання. Тож знаннєве обслуговування – це сприяння процесу управління знаннями.

Комунікаційна складова процесу управління знаннями актуалізує значення і широту реалізації комунікаційної функції бібліотек: від з'єднання користувача з документом, з автором через документ, з бібліотекарем у пошуках документу і роботі

з документом – до з'єднання користувачів і формування спільноти для пошуку знань і обміну знаннями. Таке бачення обумовлює вибір відповідних – діяльнiсних – форм роботи, орієнтованих на взаємодію користувачів. Вони формують середовище соціальних практик, які є важливою частиною генерування знань та обміну знаннями через взаємовідносини між особою і світом.

Допомога бібліотек у створенні умов для формування спільнот практики актуалізується тим більше, чим більше впроваджуються в різні сфери суспільного життя інформаційні технології. Якщо раніше суспільна практика – спільна діяльність – формувала спільноту (середовище для обміну знаннями), то сьогодні такі спільноти стають дедалі більше "віртуальними", їх потенціал в реальному просторі є послабленим. В умовах сучасних суспільних трансформацій, спричинених впровадженням інформаційних технологій, ми спостерігаємо "розмивання" реальних спільнот, що ускладнює задоволення ними потреби особистості в практичному вирішенні реальних соціальних завдань.

Бібліотечний інститут виник колись як відповідь на потребу спільноти. Його основним завданням завжди була підтримка життєздатності цієї спільноти. Сьогодні потреба в такій підтримці лише зростає: на локальному, регіональному, професійному, науковому, національному рівнях. Бібліотека виконує своє завдання і не просто підтримує – вона творить спільноту, даючи їй реальні шанси стати на гребені трансформаційних процесів сучасності.

Список використаних джерел:

1. Webster, F. (1995). *Theories of the Information Society*. London: Routledge.
2. Department for Digital, Culture, Media & Sport. (2017). *Libraries shaping the future: good practice toolkit: Guidance*. Retrived from: <https://www.gov.uk/government/publications/libraries-shaping-the-future-good-practice-toolkit/libraries-shaping-the-future-good-practice-toolkit> (last assesed: 27.11.2018).

Листопад Олександра Олегівна

Lystopad Oleksandra Olehivna

Київ, Україна

Kyiv, Ukraine

**Створення комунікаційних політик:
формування образу університетської бібліотеки
за допомогою соціальних мереж і сайту**

**Creating Communication Policy: forming the image of University library with
social media and web-site**

Анотація. В основу публікації покладено досвід створення комунікаційних політик Наукової бібліотеки НаУКМА, показано особливості комунікації університетської бібліотеки та використання нею соціальних мереж і сайту у створенні образу Бібліотеки.

Ключові слова: бібліотека, університет, комунікація, соціальні мережі, інформаційні канали.

Annotation. The article is based on the experience of creating the Communication Policy of National University of Kyiv Mohyla Academy Library. It is examined the peculiarities of communication of university library, and the social media and web site as the instruments, used at that policy to create the image of the Library.

Key Words: Library, University, communication, social media, information channels.

Протягом червня-серпня 2018 р. нами було розроблено Комунікаційні політики Наукової бібліотеки НаУКМА. Під час розроблення політик було враховано особливості Бібліотеки як структурного підрозділу закладу вищої освіти, що вплинуло на формування принципів комунікації, закладених у ці політики. Також в основу було покладено досвід спілкування з користувачами через наявні канали: соціальні мережі та сайт бібліотеки. Про принципи комунікації, особливості, що вплинули на них, про окремі соціальні мережі та їхніх користувачів, власне, про самі Комунікаційні політики розповімо у цій доповіді.

Бібліотека як підрозділ університету забезпечує студентів і викладачів необхідними для навчання матеріалами, допомагає підтримувати високий рівень освіти. Є ще одна роль бібліотеки – у тому, як ми представляємо себе світові. Асланов

(2017) визначає піар як політику організації (компанії, персони), скеровану на побудову правильних комунікацій між організацією і цільовими аудиторіями, що має завдання налагодити стійкі стосунки, довіру, взаєморозуміння, змінити погляди і поведінку цих аудиторій. У нашому випадку організація – це університет, а бібліотека – її складова частина. Таким чином, маємо підтримувати вже обрані політики комунікації університету і репутацію університету за допомогою створення певного образу бібліотеки.

Перш ніж розпочати підготовку Комунікаційних політик, ми порівняли підходи закордонних університетів до цього питання. Політики щодо соціальних мереж закордонних бібліотек (Університет Ферлі Дікінсона, Університет Чикаго) містять такі вимоги:

- дотримуватися законодавства країни,
- дотримуватися комунікаційних політик університету,
- власні правила до комунікації бібліотеки.

Для розуміння принципів комунікації університету, можемо використовувати:

- 1) ухвалені комунікаційні політики університету;
- 2) програмні документи університету та бібліотеки (як його частини);
- 3) роботу PR-відділу університету з інформаційними каналами університету як

зразок, за яким можна простежити стиль ведення комунікації й основні меседжі.

Оскільки на момент розроблення політик не існувало відкритих офіційних комунікаційних політик НаУКМА, ми спиралися на ті документи, котрі були у відкритому доступі. У створенні комунікаційних політик бібліотеки було використано Місію, візію і цінності НаУКМА, а також Стратегію розвитку Наукової бібліотеки НаУКМА 2018-2023 рр. Також враховано досвід PR-відділу університету для визначення меседжів і аудиторій, яких вони стосуються.

Ми визначили, що Києво-Могилянська академія через сторінки у соціальних мережах і сайт показує:

- тяглість традицій і згуртованість спільноти,
- слідування за розвитком новітньої європейської та світової науки, співпрацю та обмін досвідом,
- виховання активних, свідомих громадян, мислячих, творчих особистостей, що здатні започатковувати новаторські ініціативи.

Це впливає з Візії Національного університету «Києво-Могилянська академія», де стверджується, що «НаУКМА є лідером в інноваціях й активно впливає на майбутнє українського суспільства і держави. У НаУКМА органічно поєднуються наукова

діяльність, освітній процес і набуття практичних навичок найвищої якості. НаУКМА є престижним, визнаним міжнародною академічною спільнотою, дослідницьким університетом», та Місії – «Національний університет «Києво-Могилянська академія» є класичним університетом, що створює, зберігає та поширює знання у природничій, суспільній, гуманітарній і технічній наукових сферах» («Місія і Візія НаУКМА»).

Були враховані принципи самої бібліотеки. Розглянуті тут комунікаційні політики враховують, що:

- одна з цілей Бібліотеки – «створення позитивного іміджу Могилянської бібліотеки як частини НаУКМА» (Чорна, 2018);

- ми дотримуємося Законодавства України з питань авторського права, зокрема Закону про авторське право і суміжні права від 23 грудня 1993 року;

- підтримуємо рух Open Access (під час розміщення матеріалів в інституційному репозитарії ЕКМАIR; розміщення презентацій та фото на хостингах, якщо це дозволяє авторське право; щорічні заходи на підтримку руху Open Access в Україні).

Для зручного спілкування ми обрали інформаційні канали та розподілили їх за першочерговістю наповнення і чітко прописали основні принципи роботи з ними. Інформаційні канали Бібліотеки ми визначили у наших політиках як «джерела та засоби поширення інформації, за допомогою яких Бібліотека здійснює комунікацію» (Листопад, 2018). Назаровець (2013) стверджує, що «PR-діяльність у мережі Інтернет бібліотека ВНЗ може проводити за допомогою створення та підтримання власного веб-сайту, блогів та мікроблогів, участі у веб-форумах, соціальних мережах (...)». У своїй комунікації бібліотека НаУКМА вже використовувала ряд соціальних мереж, а також наповнювала бібліотечний сайт, щорічно оновлювала друковану продукцію. Зважаючи на обмеженість часових та людських ресурсів, сформували три категорії інформаційних каналів:

- основні – веб-сайт, електронна розсилка, друкована інформаційна продукція,
- додаткові – власні активні сторінки Бібліотеки в соціальних мережах,
- допоміжні – інформаційні канали інших організацій та підрозділів університету.

Було визначено, що соціальні мережі і сайти допомагають Бібліотеці:

- інформувати про тренінги, розмовні клуби, презентації в бібліотеці;
- повідомляти про книжкові надходження;
- надавати консультації дослідникам (робота з наукометричними та передплаченими базами даних);

• надавати онлайн-довідку щодо користування бібліотекою, якщо читачам зручніше написати в Facebook чи Instagram Direct, ніж телефонувати або писати на Онлайн-довідку на сайті;

• поширювати новини з життя спільноти університету – підтримувати спільноту.

Основними меседжами і водночас – складниками образу нашої Бібліотеки – стали:

- 1) Бібліотека є консультаційним центром для дослідників,
- 2) Бібліотека покращує якість і доступність ресурсів,
- 3) Бібліотека знає про і бере участь в культурних подіях,
- 4) Бібліотека НаУКМА – університетська бібліотека.

Для формування образу Бібліотеки НаУКМА з використанням зазначених меседжів ми обирали канали, які читають і відвідують окремі користувачі: студенти, викладачі, співробітники, адміністрація, моголянські організації, видавці, університети, бібліотеки, абітурієнти, спонсори.

Виходячи зі статистичних даних соціальних мереж та з цілей Бібліотеки й університету, ми обрали основними адресатами комунікації Бібліотеки науковців, студентів, партнерів, спонсорів та абітурієнтів (Листопад, 2018).

Щорічно співробітники бібліотеки збирають та обробляють статистичні дані з сайтів та соціальних мереж бібліотеки. На підставі цієї статистики ми мали змогу визначити віковий розподіл користувачів (відділити студентів та аспірантів від інших відвідувачів сторінок), а також теми, що їх цікавлять.

Особливістю мережі Facebook є те, що в Україні її відвідує здебільшого коло старших науковців, для нас серед них є важливими випускники НаУКМА, її викладачі, університети-партнери, а також батьки майбутніх абітурієнтів і організації, що постачають навчальні ресурси та сприяють розвитку науки й освіти. На противагу їй мережа Instagram є частим місцем спілкування студентів 2-6 курсів НаУКМА, дозволяє неформальну комунікацію та активний діалог зі студентством і абітурієнтами.

Рекорди за відвідуваністю встановлювали розділи на веб-сайті www.library.ukma.edu.ua і матеріали на платформі Wordpress, а також розміщені на сайті Slideshare презентації, що містили корисні й ті, що зараз на часі, навички для дослідників: про рейтинги науковців, оформлення бібліографічних посилань, розклад Днів науки в НаУКМА, віддалений доступ до електронних ресурсів, платформи Scopus і Web of Science, новини щорічної конференції SCDA у НаУКМА.

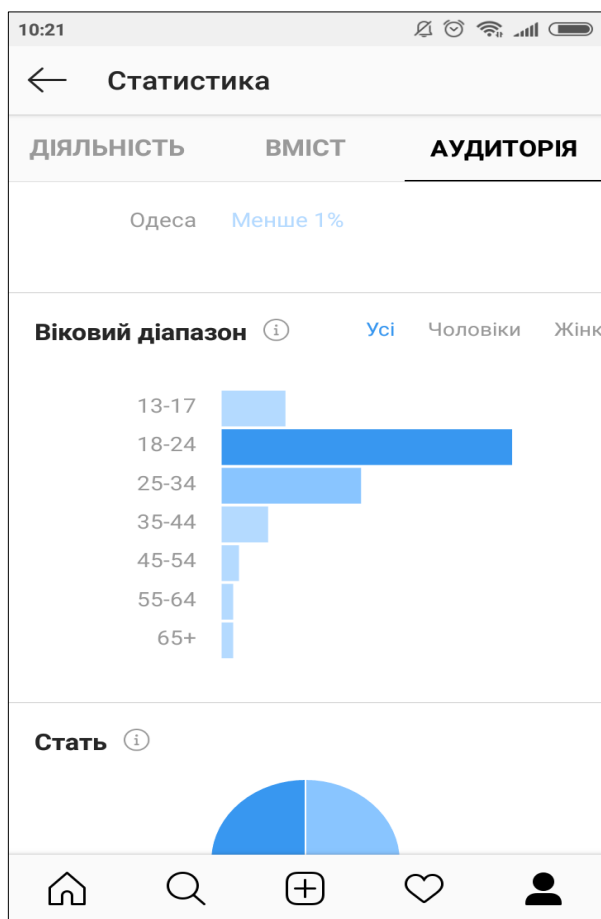

	Назва	Переглядів
1	Більше не в Scopus, або не індексуванням єдиним	9847
2	Як робити посилання на соцмережі в наукових та творчих роботах	2574
3	Перші пам'ятки слов'янського письменства: чарівність факсиміле	532
4	Читання під сонцем: які книги взяти на відпочинок?	360
5	Матеріали до курсів: як надіслати і використовувати	127
6	Дні науки: карта дослідника	110
7	Як отримати доступ до Web of Science, не виходячи з дому?	106
8	TWIS — сервіс для відслідковування світових наукових видань	99
9	Бібліотечний простір "розфарбовано!"	79
10	Обговорення тривалості роботи бібліотеки	77
11	Книжка за книжкою: новинки КА в Могілянській бібліотеці	68
12	Книжка за книжкою-2: успіх і цінності	65
13	Вибач, картопелько: що робити в місті 6-8 травня	55
14	Про Боба Дилана, парадоксальність і поезію рок-покоління: Сергій Іванюк і Ростислав Семків коментують Нобелівську премію	52
15	5 серіалів з бібліотекарями в головній ролі	51

Статистика блогу бібліотеки НАУКМА на Wordpress за 2017 рік

Віковий розподіл відвідувачів Facebook-сторінки Бібліотеки протягом 2017-го року

Віковий розподіл відвідувачів Instagram-сторінки Бібліотеки станом на осінь 2018-го року.

У комунікаційних політиках НБ НаУКМА представлено також механізми та умови внесення змін. Передбачено, що у разі переміщення підписників на нові майданчики, зниження ефективності окремих каналів для спілкування з нашими аудиторіями (зменшення підписників, охоплення) та появи нових соціальних мереж, можливі зміни політик.

Один з найперших імовірних каналів, що буде доданий у майбутньому – Telegram. Під час вступної кампанії до НаУКМА-2018 студентська організація Бадді НаУКМА рекомендувала абітурієнтам створити акаунти в мережі Telegram і підписуватися на їхні канали та загальноуніверситетські чати у цій мережі. Під час курсу «Вступ до Могилянських студій» ми проводили усне опитування першокурсників, котре показало, що майже всі користуються Telegram, більшість мають Instagram, і одиниці користуються Facebook.

Таким чином, влітку 2018 року ми здійснили аналіз Місії, Візії та Цінностей Національного університету «Києво-Могилянська академія», розглянули цілі й стратегію Наукової бібліотеки НаУКМА, оглянули підходи закордонних бібліотек до комунікації в соціальних мережах, і на основі цього підійшли до наявних у бібліотеки

інформаційних каналів. Під час написання політик ми врахували зацікавлення різних категорій користувачів, а також їхню активність в окремих соціальних мережах. Прописали черговість наповнення каналів, визначили критерії внесення змін до комунікаційних політик. Завдяки сформованим меседжам і обраним інформаційним каналам ми сподіваємось створювати образ Бібліотеки, що підтримує могиллянських дослідників, постачає і покращує новітні наукові ресурси, є активною учасницею життя університетської спільноти.

Комунікаційні політики були розглянуті Радою бібліотеки і підписані директором Наукової бібліотеки НаУКМА 31 серпня 2018 року.

Список використаних джерел:

1. Асланов Т. (2017) PR-тексты: как зацепить читателя. Питер.
2. Звіт про роботу Наукової бібліотеки НаУКМА у 2017 р. Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12576/Zvit_NB_NaUKMA_2017.pdf.
3. Кулик Є. В. (2015) Чинники ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій у практиці бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 1, 101–108. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2015_1_15.
4. Листопад О. (2018) Комунікаційні політики Наукової бібліотеки НаУКМА.
5. Місія і візія НаУКМА. Цінності НаУКМА. Режим доступу: <http://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/pryznachennia-ta-misiia>.
6. Назаровець М. (2013) PR бібліотек вищих навчальних закладів у мережі інтернет. *Вісник Книжкової палати*, 12, 21–22. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2013_12_5.
7. Чорна Т. В. Стратегія розвитку Наукової бібліотеки НаУКМА 2018-2023. Режим доступу: <https://www.slideshare.net/naukmalibrary/20182023>.

Миськевич Тетяна Миколаївна

Myskevych Tetyana

Київ, Україна

Kyiv, Ukraine

Специфіка формування інформаційної потреби сучасного користувача: інжиніринг інфопотреби

Specificity in the formation of the information need of a modern library user: the engineering of information need.

Анотація. Обґрунтовується необхідність перегляду традиційних поглядів на феномен інформаційної потреби в контексті бібліотекознавчих досліджень, що зумовлюється швидкістю та інтенсивністю інформаційних взаємодій в сучасному глобалізованому світі. Розглядаються сучасні можливості впливу на інформаційну поведінку особистості з боку суб'єктів інформаційних відносин. Відзначається актуальність впровадження інжинірингу інфопотреби користувачів шляхом підвищення їх медіа-інформаційної грамотності. Зазначається, що наразі інжиніринг інфопотреби є важливою складовою адаптації особистості та її інформаційної готовності до складної еколого-інформаційної ситуації, що склалась. Висвітлюється роль сучасних бібліотек в реалізації завдань інжинірингу інфопотреби.

Ключові слова: бібліотека, інформаційна потреба, інжиніринг інфопотреби, медійно-інформаційна грамотність.

Annotation. The need of revising of traditional views on the phenomenon of information need in the context of library science is substantiated. The modern possibilities of influence on the personal's information behavior by the subjects of information relations are considered. The urgency of the implementing of the engineering of users information needs by increasing their media literacy rate are noted. It is noted that nowadays the engineering of information need is an important component of the personal adaptation and its informational readiness to the

complex ecological-informational situation that has developed. The role of modern libraries in the implementation of media education programs is highlighted.

Keywords: *library, information need, engineering of the information need, media-information literacy*

Потреба в інформації є базовою потребою, що передує практично будь-якій діяльності людини. Саме через реалізацію особистісних, групових і соцієтальних інформаційних потреб (далі – інфопотреб) здійснюється сприйняття, засвоєння та використання накопичених попередніми поколіннями інформації та знань, а також сучасного надбання. Вивченню теоретичних та практичних аспектів феномену інфопотреби присвячена досить значна кількість бібліотекознавчих досліджень, в яких остання традиційно розглядається у розрізі питань удосконалення обслуговування користувачів: вивчення моніторингу читацької аудиторії та її інформаційних запитів, дослідження реальних та потенційних інфопотреб користувачів, їхній подальший аналіз і наукове прогнозування, що дозволяє реалізовувати принципи доцільності та конгруентності функціонування бібліотеки.

Утім, з огляду на швидкість та інтенсивність інформаційних взаємодій в сучасному глобалізованому світі, зведення проблематики інфопотреби суто до питань ефективного задоволення інформаційних інтересів сучасної людини як споживача інформаційних продуктів і послуг, вочевидь, не відповідає реаліям досить складної еколого-інформаційної ситуації, що склалась. Адже, якщо донедавна бібліотекам поруч з іншими авторитетними інформаційними установами вдавалось зберігати монополію на задоволення значної частини інфопотреб суспільства, то з появою та поширенням інформаційно-комунікаційних технологій людство отримало можливості для миттєвого та мобільного доступу до необмежених інформаційних ресурсів.

Водночас, різке збільшення обсягу інформації, необхідної для повноцінної життєдіяльності, разом з об'єктивним зниженням контрольованості інформаційних процесів, нерідко стає причиною дезорієнтації суспільної свідомості. У ситуації перманентно зростаючого надлишку інформації окремі люди та цілі країни стають об'єктами маніпулятивних впливів з боку зацікавлених сторін – суб'єктів інформаційних відносин. Тому, особливої уваги потребує дослідження інфопотреби в контексті питань адаптації особистості та її інформаційної готовності до специфічних умов сьогодення.

Беручи до уваги властиву інфопотребі певну природну заданість, спробуємо застосувати до її вивчення діяльнісний підхід, що передбачатиме потенційну «керованість» інфопотреби, а також можливості конструктивного впливу на неї. Даний підхід спонукає до розгляду навичок задоволення інфопотреби як компетенції, яку можна і потрібно розвивати, актуалізуючи дослідження питань, пов'язаних з інжинірингом інфопотреби. Враховуючи тенденції розвитку глобального медіапростору, інжиніринг інфопотреби, спрямований на вдосконалення інформаційної поведінки особистості, набуває в наш час виняткового значення.

Особливу роль в задоволенні інфопотреб набули нині засоби масової інформації (далі – ЗМІ), що нерідко використовують інформацію для можливості впливу на індивідуальну та масову свідомість, переслідуючи корисливі цілі. Більш категоричні дослідники, осмислюючи процеси розвитку сучасного медіа-інформаційного ринку, констатують факт безмірної комерціалізації ЗМІ, що перетворює їх фактично на засоби маркетингової комунікації.

Між тим, важливо зазначити, що характер інформаційного впливу позначається на характері управління інфопотребою. Так, наприклад, маніпулятивний вплив здійснюється у випадку, якщо індивіду певний час подається інформація під певним кутом та у такий спосіб формується його інфопотреба відповідного спрямування. У подальшому людина вже сама починає відбирати ту інформацію, яка відповідає цьому спрямуванню. Утворення такого замкнутого кола можна пояснити селективною функцією інфопотреби, що спонукає до оцінки всієї отриманої інформації як релевантної та нерелевантної. Це проявляється у необхідності людей споживати повідомлення, які, як їм здається, відповідають їхнім думкам та інтересам і за допомогою яких вони можуть задовольнити свої інформаційні потреби.

Проте, можливий й інший – конструктивний інформаційний вплив, який полягає в тому, щоб навчити людину самостійно орієнтуватися в масивах інформації, свідомо регулюючи власну інфопотребу. Саме такий раціональний характер впливу і передбачає інжиніринг інфопотреби. На сьогодні його основний механізм полягає у формуванні та розвитку медіа-інформаційної грамотності, складовими якої є необхідні для ефективної взаємодії з традиційними ЗМІ та новими інформаційними технологіями компетенції. Відповідно, інжиніринг інфопотреби включає в себе формування комбінованого набору знань, навичок й умінь, серед яких: уміння убезпечити себе від деструктивних медіа-інформаційних впливів; володіння навичками вільно орієнтуватись у світі

інформації, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити отриману інформацію, а також здатність здійснювати ціннісно-вольову рефлексивну регуляцію власної інформаційної поведінки в інформаційному та медіасередовищі тощо.

Моніторинг вітчизняної бібліотечної діяльності виявив зростаючу динаміку впровадження різноманітних заходів, спрямованих на підвищення медіа-інформаційної грамотності населення. Так, масштабним та системним проектом УБА стала впроваджена в українських бібліотеках програма «Довіряй, але перевіряй. Медіаграмотність в українському суспільстві», яка почала реалізовуватись з 2017 року завдяки гранту Міністерства закордонних справ Чеської Республіки в рамках програми «Transition Promotion Program». Особлива увага УБА також спрямовується на регулярну та цілеспрямовану підготовку до вмілого і безпечного користування медіа-інформаційними ресурсами і самих бібліотекарів. Наприклад, МБФ «Академія Української преси» спільно з програмою «Бібліоміст» реалізувала проект «Практична медіаграмотність» для працівників публічних бібліотек. У рамках цього проекту, починаючи з 2015 року, у різних містах України було проведено серію тренінгів та семінарів, під час яких фахівці отримали нові знання, ознайомилися з методиками для подальшого самостійного розвитку та роботи з користувачами. Також, з 2015 року УБА спільно з Гете-Інститутом в Україні було проведено серію фокус-семінарів на тему медіаграмотності для членів УБА.

Поряд з системними заходами, важливо відмітити місцеві ініціативи вітчизняних бібліотек, які організують тренінги, експозиції, презентації, відкриті заняття тощо, присвячені медіаосвіті, навчаючи наших співгромадян орієнтуватися в сучасних інформаційних продуктах. Питання формування основ медійно-інформаційної грамотності є особливо актуальним для підростаючого покоління, до якого надзвичайно важливо донести, зокрема, основи інформаційної безпеки. У цьому контексті показовою є робота Херсонської обласної бібліотеки для дітей ім. Дніпрової Чайки: маючи значний практичний досвід впровадження занять з інформаційної культури для дітей та підлітків, ця бібліотека займає активну позицію у розбудові бібліотечної медіаосвіти у школах Херсона, координує діяльність клубних об'єднань відповідного спрямування і численних партнерських проектів у сфері промоції читання та медійної культури. Один із проектів бібліотеки, спрямованих на формування медійної культури школярів, – це партнерський проект Херсонської обласної бібліотеки для дітей ім. Дніпрової Чайки та управління освіти

Херсонської міської ради – міський медіаклуб «NaVi», започаткований у вересні 2016 року. Його учасниками є лідери учнівського самоврядування усіх загальноосвітніх навчальних закладів міста Херсона, які, окрім того, що здобувають нові знання і навички, ще й ретранслюють їх своїм ровесникам та учням молодшого віку у школах, де навчаються.

Необхідність інжинірингу інфопотреби громадян шляхом впровадження різноманітних заходів, спрямованих на підвищення їх медіа-інформаційної грамотності, обумовлена сьогодні складною та подекуди руйнівною інформаційною ситуацією в нашій країні. Відтак, вдосконалення інформаційної поведінки користувачів через медіаосвіту видається на сьогодні одним з пріоритетних напрямів роботи, що належить до компетенцій сучасної бібліотеки в інформаційному середовищі.

УДК: 025.1:027.7НТБКПІ](045)

Мірошниченко Марина Олексіївна

Miroshnychenko Maryna

Київ, Україна

Kyiv, Ukraine

Робота зі стародруками і виданнями XIX - поч. XX ст.

Experience of work with old printed, rare and valuable editions of the 19th-20th centuries.

***Анотація.** В статті представлений досвід наукової, культурно-освітньої і навчальної роботи відділу рідкісних і цінних документів напрацьований протягом майже десяти років діяльності.*

***Ключові слова:** стародруки, рідкісні видання, університетська бібліотека, історія Київського політехнічного інституту, освітні заходи в бібліотеці.*

***Annotation.** The article presents the experience of scientific, cultural, educational and training work of the Department of Rare and Valuable Documents, accumulated during nearly a decade of activity.*

***Keywords:** old books, rare publications, university library, history of Kyiv Polytechnic Institute, educational events in the library*

У рамках нової Стратегії розвитку Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського до 2020 р. постали нові завдання перед кожним підрозділом бібліотеки. Робота зі стародруками і рідкісними виданнями в будь-якій бібліотеці має свої усталені форми і засоби і, переважно, орієнтована на обслуговування науковців і дослідників. Але це не всі користувачі бібліотеки, яким може бути цікаво і потрібно знайомство з такого роду документами. Отже, проаналізувавши потреби наших клієнтів, ми вирішили шукати нові шляхи широкого і продуктивного розкриття фонду.

Перше знайомство зі старими документами відбувається через електронний каталог, тому бібліографічний запис повинен бути максимально широким, з урахуванням всіх збережених провенієнцій, без скорочень і з релевантними предметними рубриками. Незабаром в НТБ КПІ буде введено міжнародний стандарт RDA, що особливо підходить для опису музейних експонатів та книжкових пам'яток. Він розширює можливості

каталогізатора для повнішого задоволення всіх запитів та інтересів користувача і ми вже готові до його запровадження.

Для збільшення кількості віртуальних користувачів необхідно відкритий доступ до повних текстів наших раритетів. 2018 року ми отримали грант на програмне забезпечення для створення Цифрової бібліотеки Київської політехніки і незабаром розпочнуться системні роботи зі створення електронних копій найцінніших документів та представлення їх у мережі.

Постійне фронтальне опрацювання старої частини фонду бібліотеки обумовило велику кількість знахідок у книгах. Це різного роду документи: листи, фотографії, квитки, грошові знаки, поштові картки, бібліотечні замовлення тощо. Забуті в книжках речі можуть багато розповісти про читачів бібліотеки протягом багатьох десятиліть існування університету. Таким чином, виникла ідея створити окрему колекцію «Документи соціального життя КПІ» і започатковано загальноуніверситетський проект «Збережи історію КПІ». Промоцію готували і здійснювали співробітники відділу перспективного розвитку. Незабаром ми почали отримувати подарунки не лише від працівників університету, а й від інших киян. Проект посприяв залученню нових користувачів відділу і бібліотеки.

Останні два роки до відділу приєднано залу історії КПІ, де зберігаються історичні документи і роботи викладачів з XIX ст. Деякий час відбувалося вивчення досвіду подібних підрозділів в бібліотеках і формування власного бачення такої колекції в рамках відділу. На сьогодні колекція повністю переформатована, всі записи в ЕК відредаговані і створено окрему колекцію «Історія КПІ ім. Ігоря Сікорського». В середині матеріали поділені на окремі підколекції, що дозволяє користувачеві швидко знайти документи, що його цікавлять. Вважаємо це своїм ноу-хау.

Під час реформування фонду історії КПІ виникла ідея музеєфікації частини території зали – створення куточка професорського кабінету для ілюстрації окремих сторінок історії Київського політехнічного інституту при проведенні численних ознайомчих екскурсій для студентів та гостей бібліотеки. Силами працівників бібліотеки були зібрані експонати і відреставровані меблі. Ефект виявився вражаючим. Окрім екскурсій, імпровізований кабінет відвідують студенти під час лекційних занять з курсу «Історія КПІ», що їх проводить кафедра історії університету. За ініціативи завідувача кафедри Костилюєвої С.О. лекції про дореволюційний період діяльності КПІ проходять у бібліотеці за участі

працівників відділу РЦД. Відгуки студентів свідчать про вдалий початок співпраці кафедри історії та Науково-технічної бібліотеки при викладанні цієї дисципліни.

Важливою частиною роботи відділу стала співпраця з викладачами Видавничо-поліграфічного інституту: протягом року саме в залі рідкісних і цінних документів відбуваються заняття з історії українського книгодрукування та введення в спеціальність для майбутніх поліграфістів.

Системне залучення бібліотеки до навчального процесу сприяє ефективному використанню студентами всіх курсів і різних факультетів фондів відділу в навчальному і науковому процесі. Також протягом року працівники відділу супроводжують різні наукові заходи, що відбуваються в бібліотеці, книжковими виставками і постійно виступають з доповідями.

Для популяризації фонду використовуються і соціальні мережі та періодичні видання: ми створили групу в Фейсбучі «Стародруки Київської політехніки» та маємо однойменний блог на сайті бібліотеки. Намагаємося постійно публікувати нові матеріали в газеті «Київський політехнік».

Ще один освітній проект започатковано цього ювілейного для КПІ року: історичні студії «Think about it». Зустрічі відбуваються щомісячно протягом навчального року. Запрошуються відомі історики і киевознавці, які розповідають про окремі цікаві сторінки історії, як Київського політехнічного інституту, так і загалом вітчизняної науки і техніки. Вже перші зустрічі довели, що потреба в таких тематичних і системних студіях дуже велика і нуртує вона не лише в спільноті КПІ, а й серед мешканців Києва. Отже, цикл лекцій, започаткований до 120-річчя університету, має цікаве майбутнє і в наступні роки.

Опришко Тетяна Сергіївна

Opryshko Tetiana

Київ, Україна

Kyiv, Ukraine

Критерії ефективності інтернаціоналізації бібліотек: функціональний підхід

***Анотація.** Описано можливості дослідження стратегії інтернаціоналізації бібліотек у рамках функціонального підходу. Показано співвідношення традиційних і нових функцій бібліотеки та окреслено основні напрями її розвитку.*

***Ключові слова:** інтернаціоналізація бібліотек; функції бібліотек; критерії оцінювання роботи бібліотек в рамках інтернаціоналізації.*

Сучасна бібліотека, в тому числі бібліотека закладу вищої освіти, розвивається в умовах постійного нарощування інформаційно-комунікаційного потоку, нових технологій та нових стандартів роботи з читачами. Процес, який суттєво впливає на такий розвиток бібліотеки – інтернаціоналізація, яку стосовно освітньо-наукових процесів (невід’ємною ланкою яких є бібліотека університету) визначають як інтеграцію міжкультурного аспекту у викладання, дослідження і сервісні функції вищої освіти (Дж. Найт).

Для наукової бібліотеки вищого освітнього закладу робота з міжкультурної інтеграції пов’язана з двома аспектами:

1) вона має підтримувати й допомагати вирішувати завдання, які ставить перед собою ЗВО у процесі інтернаціоналізації;

2) виконувати специфічні завдання, пов’язані з розвитком бібліотечних сервісів та міжнародних бібліотечних ініціатив.

Виходячи з цих завдань, ступінь інтернаціоналізації університетської бібліотеки як структурного підрозділу ЗВО можна визначити на підставі розроблених у ЗВО змістових блоків інтернаціоналізації, які стосуються:

а) політики ЗВО, б) його кадрового складу, в) результатів навчальної та наукової діяльності, в) рекламно-інформаційного забезпечення освітніх та наукових послуг; г) інфраструктури та послуг, що надаються іноземним студентам.

Більш ґрунтовно критерії оцінки (або критерії ефективності) інтернаціоналізації можна визначити на підставі функціонального підходу, який дає можливість розкрити

Опришко Т. С. Критерії ефективності інтернаціоналізації

динамічні характеристики об'єкта дослідження (бібліотеки) та представити весь спектр відносин всередині системи (ЗВО) та поза нею. Більш того, саме критерії, вибрані на основі функціонального підходу, є принципово вимірюваними і спрямованими на розвиток об'єкта.

На рис.1 представлено співвідношення традиційних функцій бібліотеки та «інтернаціоналізаційних» напрямів її роботи, зокрема:

- 1) Розвиток бібліотечних сервісів;
- 2) Участь у міжнародних бібліотечних ініціативах, особливо тих, що стосуються забезпечення рівноправного доступу до інформації та ідей;
- 3) Забезпечення інформаційних потреб іноземних студентів та дослідників;
- 4) Інтеграція наукових публікацій до міжнародного наукового простору.

Рис. 1. Функції, напрями та результати роботи бібліотеки в інтернаціоналізаційних процесах

За якими ж конкретними критеріями має оцінюватися ця діяльність?

- 1) Оцінка бібліотечних сервісів

- Використання спеціального веб-інструментарію. Наявність та робота інтернет-сервісів, які забезпечують підписку на публікації, швидкість відкриття бібліотечних документів, зручний пошук в електронних каталогах (приміром, RSS, AJAX, JSON, веб-синдикація, мітки). Критерієм ефективності тут можуть бути, приміром, видимість

Опришко Т. С. Критерії ефективності інтернаціоналізації

сайту бібліотеки пошуковими системами, зручність та функціональність користування сайтом (про що найперше свідчить число відвідувачів), його дизайн тощо.

- Інтегрованість бібліотеки в єдиний світовий освітній простір. Визначається долученістю бібліотеки до міжнародних стандартів бібліографічного опису.

- Можливості й рівень користування бібліотечним чатом.

- Наявність Міжнародного абонементу та включеність його у якусь відому міжнародну систему.

2) Оцінка участі в бібліотечних ініціативах міжнародної спільноти

- Наявність та кількість ресурсів відкритого доступу: а) журнальних; б) книжкових; в) університетських видань.

- Представлення власних наукових ресурсів ЗВО на національній платформі відкритого доступу.

- Наявність університетського репозитарію, динаміка його поповнення, статистика користування.

- Наявність у електронному репозитарії публікацій іноземними мовами.

3) Забезпечення інформаційних потреб іноземних студентів та дослідників

- Наявність та інформаційна повнота англійської версії веб-сайту бібліотеки.

- Наявність англійської версії бібліографічної бази даних з усіх галузей знань, що вивчаються у ЗВО.

- Наявність серед працівників бібліотеки фахівців з вільним володінням іноземною мовою для спілкування з іноземними студентами та дослідниками та надання їм методичної допомоги.

4) Інтеграція наукових публікацій до міжнародного наукового простору характеризується представленістю наукових публікацій університетських дослідників та авторів університетських журналів у:

- світових БД науково-технічної інформації;

- цифрових колекціях університетських бібліотек світу й національних бібліотек різних країн;

- міжнародних і національних системах відкритих цифрових архівів;

- міжнародних системах персональних даних науковців.

Поки що це тільки контурно позначені групи критеріїв, на підставі яких можна було б оцінити інтернаціоналізаційну спроможність бібліотеки вишу. Вони будуть доповнюватися та надалі обґрунтовуватися. Потрібно також розробити шкалу, за якою всі отримані за цими критеріями показники будуть оцінюватися.

Опришко Т. С. Критерії ефективності інтернаціоналізації

Виходячи з вищевикладеного, відзначимо, що застосування функціонального підходу наразі є найефективнішим в обґрунтуванні критеріїв інтернаціоналізації бібліотек.

Відомості про авторів

Візнюк Валентина Василівна - кандидат пед. наук, директор бібліотеки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна;

Гранчак Тетяна Юріївна - доктор наук із соц. комунікацій, старший науковий співробітник відділу політологічного аналізу Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України, член Президії Української бібліотечної асоціації, м. Київ, Україна;

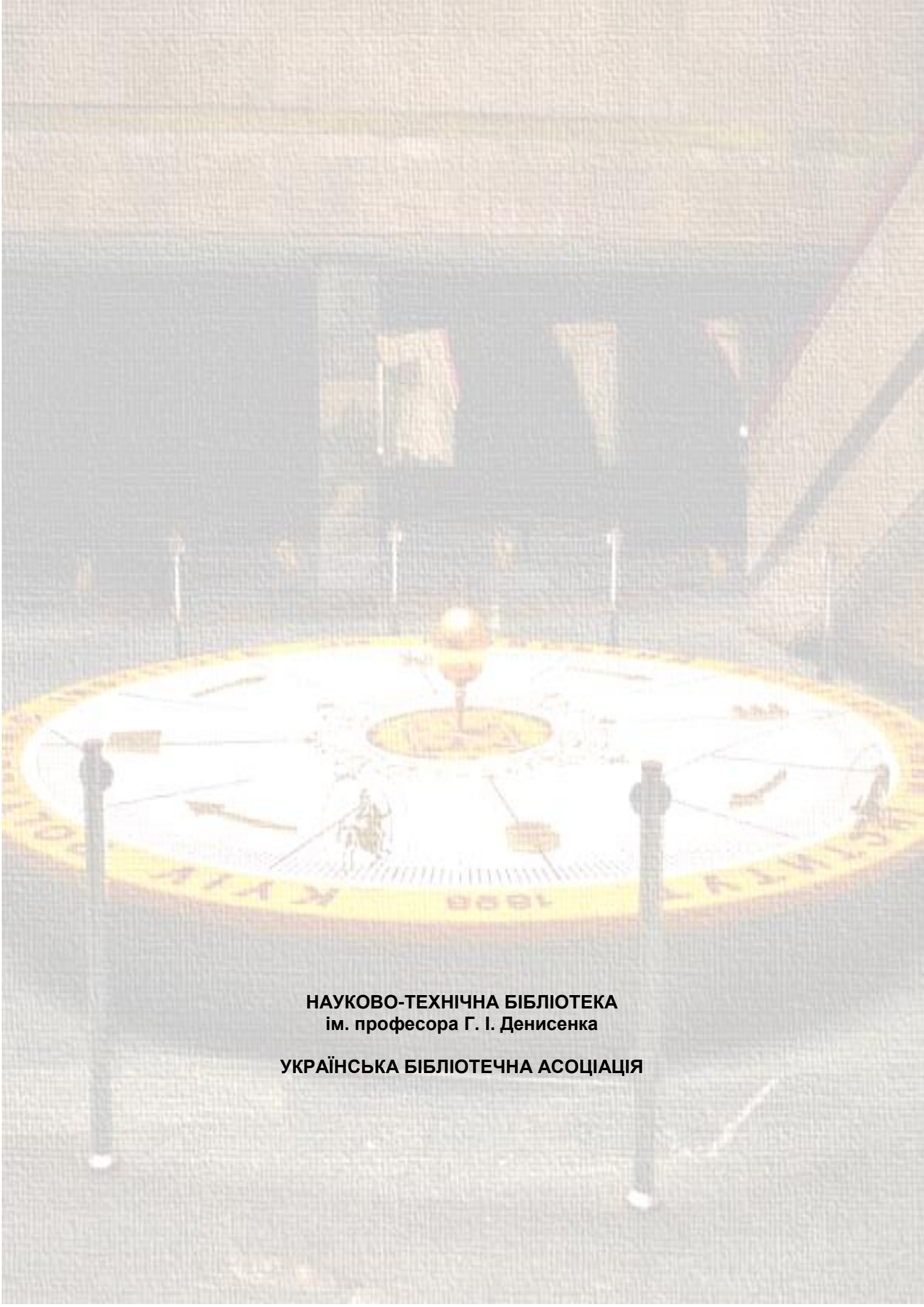
Листопад Олександра Олегівна - провідний бібліотекар Наукової бібліотеки Національного університету «Кієво-Могилянська академія», м. Київ, Україна;

Миськевич Тетяна Миколаївна – молодший науковий співробітник Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, м. Київ, Україна;

Мірошниченко Марина Олексіївна – завідувач відділу рідкісних і цінних документів Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського, м. Київ, Україна;

Опришко Тетяна Сергіївна - кандидат наук із соц. комунікацій, директор бібліотеки Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна.

**НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА
ім. професора Г. І. Денисенка**

УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ